

Lähde: KOPONEN AULI, Koiran ensiapu ja kotilääkintä, Jyväskylä 2004

SUOLISTON SAIRAUDET – suolitukos, ummetus

122 •

KOPONEN AULI: Koiran ensiapu ja kotilääkintä, Jyväskylä 2004
Copyright Auli Koponen
Kopiointi ja julkaisulupa kirjoittajalta 18.2.2013

Suoliston sairaudet

ks. imeytymishäiriö, lihominen, mahan turpoaminen, mahalaukun tulehdus, mahan turpoaminen, maha-suolikanavan tulehdus, oksentelu, perverssi ruokahalu, rasvainen uloste, ripuli, runsas syöminen, imeytymishäiriö ja ripuli, suolitukos, syöntivaikeus, ummetus, verinen oksennus, verinen uloste, vierasesine

Suolitukos

Suolitukos tekeytyy tavallisimmin ohutsuoleen. Tukos voi olla täydellinen tai osittainen.

Syyt:

- vierasesine (pähkinät, pyyhekumit, ihmepallot, nailonsukat, tutit, Lego-palikat, maaperän ja persikan kivet ovat pahimpia)
- runsaat suolistolaiset
- leikkauksen jälkeen kehittyneet kiinnikkeet

- kasvaimet
- paiseet
- suolikierre
- suolen tuppeutuminen (nuoret ripuloiivat koirat)
- suolen työntyminen tyräpussiin

Oireet:

- pahoinvointi ja oksentaminen
- sapen oksentaminen
- mahakipu
- ruokahaluttomuus
- väsymys
- nestehukka
- heikkous
- vatsan pingottuneisuus
- osittaisessa tukoksessa uloste voi olla veristä/mustaa ja löysää

Suolitukos on hoidettava viipymättä. Liian hitaasti hoidettu tukos aiheuttaa suolen repeämisen, vatsakalvon tulehduksen ja koiran kuoleman.

Hoito:

- kirurginen
- ennen leikkausta ja leikkauksen aikana koiralle on annettava nestettä suoneen

KOPONEN AULI: Koiran ensiapu ja kotilääkintä, Jyväskylä 2004
Copyright Auli Koponen
Kopiointi ja julkaisulupa kirjoittajalta 18.2.2013

Ummetus

Ummetuksessa koira kakkii niukasti, suurin ponnistuksin ja kovin, epävarmoin tuloksin. Mitä pitempään ulostemassa on paksu- tai peräsuolella, sitä hankalammaksi ulostaminen muuttuu.

Pitkään jatkunut ulostamattomuus voi johtaa ruokahaluttomuuteen, nestetasapainon häiriöihin ja suolistoperäiseen toksemiaan.

Syyt:

Äkillinen ummetus:

- luiden, nahkojen, karvojen yms. sulamattoman materiaalin pakkautuminen suoleen
- mäyräkoirahalvaus
- perärauhaspussin tulehdus tai paisheet
- peräaukon haavaumat

Krooninen ummetus:

- tukielinten sairaudet
  - lantiomurtuma
  - takaraajojen vammat
  - selkärangan sairaudet
- suolen tukkeutuminen
  - vierasesineet
  - eturauhasen sairaudet
  - kasvaimet
  - peräsuolen kuroumat
  - perineaalityrä

- paksusuolen laajentuma (Hirschsprungin tauti)
- perärauhaspussin tulehdus tai paisheet
- peräaukon kivuliaat ongelmat
- liikunnan puute
- lääkkeet
  - sukralfaatti
  - röntgenvarjoaineet (bariumsulfaatti)
  - oopiumijohdokset
- vanhuus

Hoito:

- ulostemassan poisto
- öljyä (parafiini- tai ruokaöljy) suun kautta, 4–12 tunnin kuluttua annetaan peräruiske
- peräruiskeeksi käy:
  - ◆ haalea vesi, jota annetaan peräsuoleen 5–10 millilitraa/kg
  - ◆ haalea 0,9-prosenttinen suolaliuos, jota annetaan peräsuoleen 5–10 millilitraa/kg (0,9-prosenttinen suolaliuos = 9 grammaa ruokasuolaa 1 litraan vettä)
  - ◆ parafiiniöljy, jota annetaan peräsuoleen 5–30 millilitraa/koira
  - ◆ kaupallisista valmisteista Klyx ja Microlax sopivat myös koiralle
  - ◆ saippualliuoksia ei saa käyttää, koska ne ärsyttävät suolta
- jos koira on huonokuntoinen tai ummetus on jatkunut pitempään, eläinlääkäri tyhjentää suolen
- toistuvan ummetuksen syy on selvitettävä

Ennaltaehkäisy:

- koiran ruoassa on oltava riittävästi kuitua
- vehnä- tai kauraleseitä 1–2 ruokalusikallista päivässä (turvotettava nesteessä)

- kroonisille ummettajille voi antaa ulosteen massaa lisääviä valmisteita
- liikunta
- koira ei saa lihottaa

VIERASESINE – korvassa, maha-suolikanavassa, suuontelossa, ruokatorvessa, mahalaukussa, ohutsuolessa, paksu- ja peräsuolella

138 •

KOPONEN AULI: Koiran ensiapu ja kotilääkintä, Jyväskylä 2004
Copyright Auli Koponen
Kopiointi ja julkaisulupa kirjoittajalta 18.2.2013

Oireet:

- voimakas toispuoleinen korvatulehdus
- kipu
- sisäkorvan tulehduksen oireet:
  - pään roikottaminen kipeä korva alas-päin
  - koira kävelee ympyrää
  - nykivä liike silmissä
  - kuume
  - kipu
  - väsymys

Eläinlääkäri poistaa vierasesineen korvas- ta koiran ollessa kevyessä narkoosissa.

Maha-suolikanavassa

Maha-suolikanavaan ajautuneet vieras- esineet ovat varsin yleisiä koiranpennuil- la. Vaarallisimpia esineitä ovat nailon- sukat, narut, osittain purkautuneet villa- sukat ja patalaput, ompelulangat joko neulan kanssa tai ilman, köydet, pyyhe- kumit, kävyt, sian/jäniksen/linnun/ka- niinin luut, joulukuusenkoristeet, ihme- pallot, Lego-palikat, tutit, ilmapallot, ki- vet ja persikan kivet.

Nauha- ja lankamaisten vierasesinei- den toinen pää lähtee seikkailemaan pit- källe suolistoon toisen pään jäädessä ju- miin mahan porteille. Lanka kiristyy, ry- pyttää suolistoa ja leikkautuu nopeasti suolesta läpi.

Sian, linnun ja pienriistan luut pirstou- tuvat neulamaisiksi tikuiksi, jotka rikko- vat suolen hyvin helposti.

Nihkeästi liikkuvat, suolen läpimitan täyttävät vierasesineet joko jäävät vähä- si aikaa mahalaukuun tai matkaavat tukkimaan suolen joko osittain tai koko- naan. Pari päivää tiukasti suolta vasten ollut vierasesine kuolioittaa ja rikkoo suo- len katastrofaalisin seurauksin.

Kaikki vierasesineet (mm. kumi, muo-

Vierasesine

Henkitorvessa

ks. tukehtuminen

Korvassa

Luonnossa liikkuvien ja lapsiperheissä elävien koirien korvat täyttyvät satun- naisesti vierasesineistä. Kasvien siemen- net, kukinnot ja muut hörhelöt, muovihel- met ja topsin kappaleet ovat koirien korvissa varsin tavallisia löydöksiä. Vie- rasesineet voivat aiheuttaa ulkokorvan rakenteiden kuolioitumista. Jos vieras- esine on korvassa pitkään, ulkokorvan tulehdus voi levitä sisäkorvaan tuhoisin seurauksin.

vi, puu) eivät näy ilman varjoainetta otetussa röntgenkuvassa.

Ensiapu ennen oireita:

- jos koira yllätetään itse teosta tai sen tiedetään nielaisseen vaarallisen vierasesineen, koira kannattaa oksennuttaa (ks. oksennuttaminen). Oksennuttaminen on tehtävä viimeistään 1 ½ tunnin kuluessa vierasesineen hotkaisusta. Jos esine on terävä, se saattaa viiltää oksennuksessa pois tullessaan ruokatorven halki. Terävien esineiden oksennuttamisesta on neuvoteltava eläinlääkärin kanssa. Suuren jauheliha- tai kalamössöaterian syöttö 10–15 minuuttia ennen oksennuttamista vähentää terävien esineiden vaarallisuutta.
- jos koiraa ei kannata oksennuttaa tai jos vierasesine ei ole tullut ulos oksennuksen mukana, vierasesineen kulkua suolistossa voidaan helpottaa antamalla koiralle
  - tilaa vievää ruokaa (parsa, kuitupitoiset puurot)
  - ulosteen massaa lisääviä valmisteita (Metamucil, 1–3 teelusikallista 3–4 kertaa päivässä, huom.! on annettava riittävästi juotavaa)

- parafiiniöljyä
- agar-agar-hyytelöä
- toivotaan parasta ja tarkkaillaan koiran oireita
- kummastelijoista huolimatta tehdään kakka-analyysia ja etsitään vierasesinettä intensiivisesti
- vierasesine on tehnyt suolistosightseeingin tavallisesti noin 3 vuorokaudessa.
- röntgentiiviin vierasesineen kulkua voidaan seurata rtg-kuvilla

Koiraa ei saada aina kiinni itse teosta eikä ensiapu johda toivottuun tulokseen. Maha-suolikanavan vierasesineiden aiheuttamat oireet riippuvat siitä, mihin paikkaan vierasesine jumiutuu ja miten paljon se haittaa koiran normaaleja fysiologisia toimintoja (ks. seuraavat kappaleet).

Suuontelossa

Tikkumaiset vierasesineet (lyijykynät, oksat, juuret) kiilautuvat usein poikittain kitalakeen yläleuan raateluhampaiden väliin. Neulat, langat, narut ja kalaverkot tarttuvat usein koiran kielenkantaan. Luut tarttuvat hanakasti hampaiden väleihin.

Oireet:

- kuolaaminen
- suun käpälöiminen
- rauhattomuus
- kakominen

Hoito:

- hampaiden väliin kiilautuneet vierasesineet voi poistaa rauhalliselta koiralta omin avuin. Jos suun limakalvoissa on vaurioita, on otettava yhteys eläinlääkəriin mahdollisen antibioottikuurin saamiseksi.

- kielen kantaan jumiutuneita lankamaisia vierasesineitä *ei saa vetää*, koska esineen toinen pää saattaa olla nielussa tai ruokatorvessa. Eläinlääkəri päästelmkään langat ja verkot vapaaksi.

Kurkussa ja nielussa

Koiran kurkkuun tarttuvat tavallisimmin luut, kalanruodot, neulat, puun kappaleet ja ongenkoukut.

Oireet:

- syömättömyys
- ruoan ja juoman palautuminen takaisin suun ja sierainten kautta
- kuolaaminen
- köhiminen
- hengitysvaikeudet
- keuhkokuume

Hoito:

- eläinlääkəri (nopeasti)

Ruokatorvessa

Kyljyksen luut ovat tavallisin ruokatorveen tarttunut vierasesine. Muita suosikkiesineitä ovat kalanruodot, neulat ja ongenkoukut. Ruokatorvi menee vierasesineillä helposti rikki. Rikkoutunut ruokatorvi tekee ilmarinnan, lysähdyttää keuhkot kasaan ja tukehduuttaa koiran.

Oireet:

- syömättömyys
- syljen erityksen lisääntyminen
- kaulan ojentelu ja nieleksiminen
- veden ja/tai ruoan pulautus takaisin heti nielemisen jälkeen
- kakominen
- kipuilu
- syöntivaikeudet

Hoito:

- kirurginen (nopeasti)

Mahalaukussa

Mahalaukun ja suoliston rajamaita vahtiva mahanportti laskee lävitseen tavallisen ruokasulan lisäksi pienehköjä vierasesineitä (pikkukivet, napit). Isommat esineet jäävät mahan vaivaksi.

Oireet:

- jatkuva oksentelu aterioinnin jälkeen ja aamuyöllä
- mahalaukun tulehdus:
  - väsymys
  - jano
  - ruokahaluttomuus
  - vatsakipuilu
  - verijuovaiset/ruskearaidalliset oksennukset

Hoito:

- koira on vietävä eläinlääkäriin

Ohutsuolessa

Mahalaukusta suoleen päässyt vierasesine jämähtää tavallisesti ohutsuoleen tai viimeistään ohutsuolen ja umpisuolen liitoksen seudulle, jossa ruoansulatuskanavan uoma on erityisen ahdas.

Jos vierasesine tukkii suolen kokonaan, oireet ovat dramaattiset. Ohutsuoleen juuttunut vierasesine kuolioittaa ja rikkoo suolen nopeasti.

Oireet:

- oksentaminen (nestekään ei pysy sisässä)
- sapen (keltainen tai vihreä) oksentaminen

- mahakipu
- syömättömyys
- väsymys
- nestehukka
- heikkous
- vatsan pingottuneisuus ja arkuus
- osittaisessa tukoksessa uloste on löysää ja veristä tai mustaa

Hoito:

- nesteytys ja leikkaus nopeasti

Paksu- ja peräsuoleessa

Paksu- ja peräsuolen läpimitta on huomattavasti ohutsuolta laajempi, joten ohutsuolesta läpi päässeet vierasesineet aiheuttavat harvoin ongelmia paksusuoleessa. Sadtien aikaan saamat peräsuolen vierasesineongelmat ovat mahdollisia myös Suomessa.

Luut joko kokonaisina tai sementtimäiseksi massaksi pakkautuneena saattavat aiheuttaa todellisia ongelmia peräsuoleessa.

Peräsuoleen asti päätynyttä ja peräaukosta roikkuvaa lankamaista vierasesinettä ei saa vetää pois, koska suolistossa oleva langan osa voi leikkautua suolen läpi tai aiheuttaa hankalasti hoidettavan peräaukon haavautuman.

Oireet:

- kakkaamisvaikeudet
- ummetus
- ruokahaluttomuus
- liikkumishaluttomuus

Hoito:

- ks. myös ummetus
- selkeissä ja voimakasoireisissa vierasesinetaapauksissa koira on vietävä eläinlääkäriin narkoosissa tapahtuvaan suolen tyhjennykseen

- peräaukosta roikkuvaa lankamaista vierasesinettä lyhennetään saksilla sitä mukaa kuin sitä tulee ulos. (Ulostumista voi jouduttaa syöttämällä koiralle tilaa vievää, kuitupitoista ruokaa (parsi, puurot), ulostemassaa lisääviä valmisteita (Metamucil, agar-agar-hyytelö) ja ruoka- tai parafiiniöljyä.

Silmässä

- ks. silmän vierasesine

Silmän vierasesine

Luonnossa liikkuvan koiran silmät keräävät vierasesineitä. Tavallisimmat luonnon antimet ovat heinän siemenet ja muu kasviperäinen materiaali. Teknisistä tuotteista silmään joutuvat useimmiten lasi- ja metallisirut.

Vierasesine kiilautuu hyvin usein vilkkuluomen alle, josta sitä ei voi havaita pinnallisessa silmätutkimuksessa. Varsinkin kovat vierasesineet vaurioittavat helposti silmän sarveiskalvoa. Reippaalla vauhdilla silmään kiitäneet, terävät vierasesineet saattavat jatkaa matkaansa sarveiskalvon, iiriksen ja linssin läpi syvemmälle silmään.

Silmän vierasesineet on poistettava viipymättä.

Oireet:

- alkavat äkkiä
- koira on äskettäin oleillut luonnossa tms. paikassa, jossa on tarjolla silmään meneviä vierasesineitä
- voimakas kipu silmässä
- koira pitää silmää kiinni tai yrittää hangata sitä
- kyynelvuoto
- sarveiskalvon turvotus

Ensiapu:

- koiran silmää voi huuhdella fysiologisella keittosuolaliuoksella